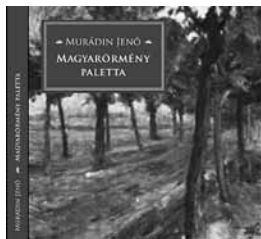

Murádin Jenő

Hollósy Simon

(Máramarossziget, 1857. február 2. – Técső, 1918. május 8.)

A magyar festészet ikonikus alakja, a nagybányai művésztelep alapítója, aki predesztinált vezérségével, alapját rakta le a modernizmus térhódításának. Bonyolult lelki alkatát a racionalitás eszközeivel megközelíteni máig is nehéz, annyira összerosódik benne ösztönössége és

az ifjúságra, a növendékeire gyakorolt mágiikus hatása. Vezérsége sem a tudatos szervezésben nyilvánult meg, mint nagybányai pályatársai Réti István vagy Thorma János esetében, hanem az őt bárhova is követni vágyó tanítványok rajongásában. Művészpedagógiai elhivatottsága is ebben a lelkesítési tudásban mutatkozott meg. „Mindenkite művészebbnek, jelentékenyebbnek érezte magát hatása idején, az ő fényétől fényleni látszott, az ő pezsdítő erejétől forrott” – írta róla a nagybányai művésztelep történetírója, Réti István. Mednyánszky László emlékezése szerint: bármily sokan vannak társaságában egyedül „csak ő látszik”.

Pályarajzának állomásai: München, Nagybánya, Técső.

A bajor főváros akadémijára, fivérével, Józseffel tanulni ment ki. Münchenben azután sok évre megtelepedve, barátai ösztönzésére, *Tengerihántás* (1885) című képének páratlan sikere nyomán magán festőiskolát alapított. Amikor pedig egy millenáris kép, *A huszti vár* megfestésére hazahívták, növendékeivel együtt jött le Nagybányára. Ez az expedíció ismétlődött meg azután folyamatosan, művészteleppé alakítva a nagybányai exodusokat. Técső úgy került a képbe, hogy Hollósy, nagybányai pályatársai-

val meghasonulva, növendékeit a leghosszabb ideig ebbe a Máramaros megyei, Tisza menti vidékre, Kis- és Nagytécsőre vitte. Képpalkotó művészete is nagyjából ehhez a hármastagolódáshoz igazodott. Csak a végtelenségig fejlesztett és több változatban újrajkezdett kompozíciós műve, a *Rákóczi-induló* kapcsolja össze nagybányai és técsői korszakát. Másrészt élete alkonyának técsői időszaka teremtett olyan nagyszerű műveket, mint 1916-os drámai *Őnarcképe*, a Nereszen hegyet ábrázoló tájképek vagy a *Parasztudvar szekérrel* című alkotása, a Tisza menti tájra boruló végtelen magasságú éggel.

Örmény származású művészeink közül leginkább Hollósynál domborodik ki családi és faji kötöttsége. Életrajzában és pályatársai vagy tanítványai emlékezetében is ez a kép rögződött róla.

Ferenczy Valér: „*Erős, magas, vállas alak; szép örmény fej, nem is annyira szép, mint érdekes; egzotikus kalóztípus, nagy sötét, dülledt szem, markáns orr, szénfekete, rendetlenül arcába lógó haj.*”

Réti István: „*Kékesfekete, hullámos, dús haját homlokába fésülve hordta, s ebből az éjsötét keretből élesen vált ki sápadt, egy színnű arcbőre, amelyre pirosságot nem festett soha a nap, sem a bor, sem az indulat. A haragtól még csak sápadtabb lett. Rendes arckifejezése szomorkás volt. Óriási szeme gömbje kissé bandzsalítva nézett, és hogyha mosolygott, nedves fényben csillogott.*”

Családjá az örmény kirajzás tipikus példája. Nagyapja, Korbuly Karácsony, gróf Tele-

ki Sándornak volt a marhakereskedője, s már 1840 körül Szamosújvárról Máramarosba telepedett. Az apának, Korbuly Simonnak divattizlete és korcsmája volt Máramarosszigeten. Ő volt az, aki portáján vendéglátó módon helyet adott a Galíciából hazaszökött Lenkey-huszároknak, és hazafias lelkesedésében a Korbuly nevet Hollósyra változtatta. Három fia közül István városi tanácsos lett, Simon és József pedig művészeti tanulmányokat végzett.

A festő Hollósy Simon gyermek- és ifjúkorának meghatározó élménye volt a máramarosi táj. Amikor szülővárosától megbízást kapott *A huszti vár* megfestésére, nyomban válaszolt. „*En azt tiszszeres örömmel fogadtam el* – írta 1895. március 29-i levelében Páll Emánuelhez –, *amál is inkább, mert az az én legfőbb vágyam, mint neked évekket ezelőtt megírtam, otthon tájképet festeni.*”

Az sem véletlen, hogy Nagybányáról távozva a festő növendékeivel legszívesebben Máramarosszigeten, illetve Técsőn tartózkodott.

Máramaros megye egykori técsői járásában örmény honfitársaira talált. Egyre nyomasztóbb magányát a técsői gyógyszerész családja, az Ágostonok családjának meleg szeretete oldotta.

A festő pályarajzát, egykori tanítványa, az örmény eredetű Felvinczi Takács Zoltán készítette megírni. S bár erre monografikus formában nem került sor, az általa leírtak máig a leginkább megbízható adatok a korai Hollósyirodalomban. A festő hagyatékát is, a család megbízásából eredetileg Felvinczi Takács őrizte, ideiglenesen a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum raktárában helyezte el.

(Murádin Jenő: *Magyarörmény paletta* (Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, Budapest 2012)

Szerk. megjegyzés: Hollósy Simon édesanyja, Mály Anna ugyancsak ízig-vérig erdélyi

örmény nemesi család sarja volt, ugyanúgy, mint a Korbuly-Hollósy család.

Hollósy Simonról Ady Endre a nekrológijában ezt írta 1918-ban: „Magyar és alkotásra hívtott zseni volt és nagyszerű pedagógus: ezt is lehetne néhány klasszikus példával magyarázni. Ezt a furcsa, bánatos nagyságát a kiemelkedő magyar géniuszunk, ki oltári szentségétől majdnem megfosztva, él még is, s örül, hogy új életeknek, új művészeti teljesítményeknek szolgálhat. Nem hiszem egy percig, hogy ne fájlalta volna a legönösebb, legművészebb dicsőséget, de azt se, hogy nem valósággal művészet volt neki a tanítás. Még öreg sasnak se mondhatom, mert nem volt öreg, csak éppen a nagyon magasat nem tudta beszárnyalni.”

*

Murádin Jenő: Magyarörmény paletta (Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, Budapest, 2012) c. könyvében lexikonszerűen feldolgozott festő- és iparművészek névsora:

Agárdy Gábor	Karácsony János
Ázbej Imre	Keszy Harmath András
Ázbej Kristóf	(André Georges Keszy)
Barcsay Jenő	Keszy Harmath Ödön
Botár Edit	(Harmath Ödön)
Darkó László	Király Mária
Dobribán Emil	Sarolta Ciupe
Fábián Gyöngyvér	Kopacz Mária
Flórián György	Losonci Lilla
Gábrus Zakariás	Lukáts Mária
Gámentzy Zoltán	Mály József
Gross Arnold	Nuridsány Éva
Gyulai Líviusz	Nuridsány Zoltán
Hollósy József	Onucsán Miklós
Hollósy Simon	Papp Gábor
Jakobovits Miklós	Sáhin Edgár
Jankovics Marcell	(Edgar Chahine)
Jovián György	Szervátiusz Tibor
Juhász Ernő	Szongott Jakab
Karácsony Ernő	Vákár Tibor